

och dylikt, i hvilka hänseenden utan tvifvel kunde stadgas antingen att rätt till pension och dess belopp afgjordes i bestämdt förhållande till tjenstetidens längd och den derunder åtnjutna lönen, såsom händelsen är i vissa andra Stater, eller ock samma vilkor som hos oss för pensioners erhållande för andra embetsmän bestämdes. Och då jag fortfarande är af samma tanke, så i det ena fallet, som i det andra, inskränker jag nu, såsom vid förra Riksdagen, min motion derhän, att Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte anhålla om tillsättande af en komité, med uppdrag att utarbeta förslag till inrättande af pensioner för ålderstigne eller permanent sjuklige präster, samt afgifva yttrande och uppgöra nödiga beräkningar med afseende å för ändamålet behöfliga medel, för att sedermera för Riksdagen framläggas.

Om grundlagsenlig behandling af denna motion anhåller jag vördsammast.

Sigurd Ribbing.

N:o 7.

Af Herr **Ribbing:** *Om vissa ändringar vid de för präster föreskrifna examina och lärdomsprof.*

Den motion, jag härmed vördsamt anhåller att få afgifva, sluter sig i väsendtlig mån till den vid en föregående riksdag af Kyrkoherden Otterström i samma ämne framställda.

Då under tiden sedan denna motion afgafs Kongl. Maj:ts nådiga Förordning om en theologico-philosophisk examen utkommit och dermed en förändring inträdt i frågans hela ställning, har denna omständighet för mig utgjort ett specielt skäl att ånyo upptaga densamma.

I afseende på prestens bildning, så vida nemligen som denna genom lag och författningar kan föreskrivas och medelst examina prövas — och endast om denna kan naturligen här vara frågan — synas i allmänhet ej mindre de nu gällande fordringarne nog låga, än anordningarne vid pröfningen deraf i vissa afseenden olämpliga. Det torde, i förra hänseendet, ej vara behöfligt att utförligare ådagalägga nyttan och nödvändigheten af att presten, utom kristligt nit, så väl

för att sjelf klart fatta och inse hvad han skall lära, som för sin ställning och verksamhet såsom lärare och själasörjare i församlingen, eger den bildning, att han ej tilläfventyrs i föremålen för allmänt menskligt intresse står efter sina församlingsmedlemmar, eller vid uppstående inkast eller tvifvel i religiösa frågor hos dessa antingen blir svarslös eller endast kan taga sin tillflykt till upprepande af allmänna dogmer eller till obestämda känsloutgjutelser. Lemnande all bevisning i detta hänseende såsom öfverflödig, vänder jag mig genast till de faktiska förhållandena. Det är nedslående, att vid universitetet förnimma den vanliga och gängse åsigt, att den studerande, som ej eger kunskaper eller förmåga till något annat, alltid duger att aflägga profven för att blifva prest — eller absolvera kameralexamen, hette det så länge sistnämnda examen fanns, hvaremot nu efter dess afskaffande hvad underhålligt i anseende till kunskaper eller hufvud bland de studerande finnes sålunda anses vara anvisade till prestbefattningen. Det förefaller eget att under det ingen enda universitetsexamen för habilitation till viss praktisk, offentlig verksamhet i öfrigt finnes, för hvars absolverande icke, — antingen i densamma sjelf eller i särskild preliminär examen inom filosofiska fakulteten — fordras prof på högre insigter i allmän humanistisk rigtning, än hvad i afgangsexamen från elementarläroverket kräfves, endast för den blifvande presten dylikt prof ännu alltjemt ej anses nödigt. Denna ögonskenliga brist i afseende på bestämningarne för prestbildningen uttalades också redan för 15 år sedan af den theologiska fakultetens i Upsala egne lärare, då på deras enträgna yrkande Konsistorium Academicum till vederbörande ingick med anhållan och förslag om inrättande af en theologico-philosophisk examen för blifvande prester, motsvarande de preliminära medico- och juridico-philosophiska för blifvande medicine och juriskandidater. Sedan ärendet från 1851 hvilat hos Kongl. Maj:t, upptogs det ånyo för tvänne år sedan, och revideradt förslag ingick åter, dock så, att man nu, af fruktan för ytterligare prestbrist, ej vågade föreslå ifrågavarande examen såsom obligatorisk, utan blott såsom tillåten, alltså ej tillförsäkra sig om den, sannerligen ej öfverdrifna, allmännare bildning hos blifvande prester, hvarpå examen skulle utgöra prof, utan endast möjliggöra dylikt prof för den, som ville aflägga det. För att emellertid ega något hopp om, att denna möjlighet skulle begagnas, hade Konsistorium med förslaget till dess anordnande tillika förenat det, att aflagd examen skulle medföra rättighet att räkna tvänne presterliga tjensteår d. v. s. så mycket, att nämnda examens absolverande, hvartill med vanlig skolbildning ungefär tvänne års studier kunde beräknas, åtminstone ej skulle *minska* den blifvande prestens meriter. Sedan Kongl. Maj:t i nådig Förordning angående samma examen i sistberörda afseende i så måtto ändrat Konsistorii förslag, att densammas afläggande endast medför *ett* tjensteår, har hela denna fråga kommit i den egendomliga ställning, att, ehuru, å ena sidan, genom inrättande af meranämnda examen, dess behöflighet, såsom det synes, blifvit erkänd, likväl och då, å den andra, dess ab-

solverande medför ren förlust i befordringsmeriter, fruktansvärdt är, att dess afläggande kommer att höra till sällsynheter och att alltså vinsten af dess inrättande snarare skall vara skenbar än verklig.

Är begynnelsen af profven för prestens bildning sålunda bristfällig, så synes ordningen för dess fortgång och dess slutpunkt i mer än ett afseende ändamålsvidrig. Ögonskenligt synes, att prestexamen, sådan den nu finnes, i fall en theologico-philosophisk examen såsom obligatorisk anfördes eller blifvit aflagd, till en del är öfverflödlig och att, om man mellan denna och den theologico-philosophiska har att välja, den sednare är mera ändamålsenlig så vida, som *den* ordning i studier utan tvifvel är den riktigare, enligt hvilken man börjar med de mera allmänt humanistiska och lingvistiska studierna, för att sedermera på deras grund fortgå till de rent theologiska, än den, enligt hvilken man i god mån går i motsatt riktning. Deremot må visserligen erkännas prestexamens vigt såsom en pröfning af rent praktisk betydelse från den myndighets sida, som skall ordinera kandidaten till prest och öfvervaka hans verksamhet i sistnämnda egenskap, af hans kvalifikation för kallets utöfning. Men för att motsvara detta ändamål, hvilket ock tyckes vara det i främsta rummet afsedda af dem, som yttrade sig för prestexamens bibehållande, när frågan derom i det Högvördiga Ståndet vid näst före sista riksdag förevar, synes den åtminstone så länge, som ej större förändringar i fordringarne för prestens bildning i det hela blifvit gjorda, lämpligen endast böra utgöra en på *en* gång inför biskop och Domkapitel anställd pröfning af prestkandidatens ståndpunkt i och för det presterliga kallet i praktisk syftning: hans kunskap, tolkning och uppfattning af den heliga Skrift, samt förmåga och sätt att såsom lärare göra dessa gällande, o. s. v., liksom ock blott *ett* intyg öfver hans härutinnan aflagda prof afgifvas. Hvad åter vidare angår pastoralexamen, synes intet skäl vara till dess bibehållande. Jag kan i afseende å densamma åberopa ej mindre de grunder, som anfördes för i Presteståndet under näst före sista riksdag väckt motion, gående ut på dess afskaffande, än hvad som blifvit andraget i en uppsats om prestbildningen i Biskop Beckmans theologiska tidskrift, 4:de ärgången, häftena 5 och 6. Här må i största korthet erinras om tveqgehanda. Det kan naturligen ej falla mig in att förneka, att icke pastoralexamen kan tagas och ofta blifvit tagen på ett sätt, som vittnar om stor och grundlig lärdom. Men jag vågar påstå, att de fordringar, på hvilka pastorandi måste släppas igenom, enligt sakens natur skola blifva sådana, att absolverad examen måste komma att mera bero af konsiderationer, än utgöra resultatet af verkliga prof på examenskunskaper, hvadan ock den garanti för tillväxt i kunskaper, som genom denna examen skall vinnas, mera blir nominel än reel. Skälen härtill äro flera; de kunna i allmänhet dermed uttryckas, att tiden för examinas afläggande, den tid, under hvilken bildningen eges i den form som fordras och visas i och med examens-prof: denna tid är ungdomens, hvaremot vid en framskridnare ålder och ännu

mera sedan år och krafter blifvit använda i praktisk verksamhet bildningen och lärdomen, utan att derföre behöfva hafva sjunkit, dock är till och gör sig gällande på helt annat sätt än hvad som kräfvades och mätes i en examen. Dessa omständigheter, som här blott i största korthet blifvit antydda, måste helt naturligt hos den billige examinatorn blifva lika många konsiderationer, hvilka i sjelfva verket hindra honom att vid bedömandet af de ofta af en i praktisk tjenstgöring och ekonomiska bekymmer gränad examinands prestationer, fixera eller kvarhålla någon fast måttstock för approbation; liksom samma förhållanden nödvändigt skola göra så examens affäggande för examinanden lika motbjudande, som dess resultat för honom sjelf jemförelsevis otillfredsställande; någonting, som är så evident, att utan allt tvifvel en, och ej den minsta orsaken till prestbristen är att söka i bibehållande af denna examen, om ej i och för sig betraktad, dock i sammanhang med hela den ställning och, att jag så må säga, det halfva omyndighetstillstånd i embetet och dess utöfning, som först genom nämnda examen kan nå ett slut. Å andra sidan blir detta prof på prestens bildning och lärdom i mer än ett afseende till hinder för inhemtande och fordran af en sådan. Det är nemligen klart, att funnes pastoralexamen icke, vore alltså examensprofven på bildning och kunskaper för prestkallet koncentrerade till universitets-examina, så skulle för det första fordringarne vid dessa — såväl den humanistiskt förberedande, som den egentligen theologiska — kunna höjas, då man sålunda i och för desammas absolverande med skäl kunde fordra koncentration, och detta just vid den examinands ålder, då han genom examensstudier är bildbar, af all den tid och alla de krafter, som nu skola delas mellan dem och den ändock alltid återstående pastoralexamen. Det är vidare klart, att då de aflagda lärdomsprof, hvilka skola utgöra meriter för förslagsrum till pastorater och hvilka nu öfvervägande eller uteslutande äro profven i pastoralexamen, med dennas afskaffande i stället blefve de prof, som genom universitetsexamina vore aflagda, så skulle det blifva den studerandes eget intresse, att så grundligt och väl som möjligt förbereda sig till dessa examina, under det att, med nuvarande förhållanden, det blir hans intresse att ju förr desto heldre hjälpligen komma ifrån desamma. Det är ändtligen klart att fordrade man, att prestkandidaten, redan innan han till prestembetet inviges, hade visat de prof på bildning och lärdom, man af honom ovillkorligt fordrade, så skulle man ej, såsom nu, utsätta kyrkan för att bland sina lärare erhålla en mängd sådane, som af särskilda omständigheter förhindras att någonsin vinna eller visa prof på den bildning, som man i och med pastoral-examen vill utröna, ej heller utsätta en mängd ämnessvenner till det heliga embetet för att, införda på prestbanan, der, ofta nog af omständigheter, hvilkas häfvande ej beror på dem, nödgas stanna på halfva vägen och sålunda för hela sin lifstid bilda en, så hvad angår tillbörliga kvalifikationer som yttre ställning, lägre afdelning — ett förhållande, som lika litet kan verka till fördel för saken, i det man ju sålunda eger en hel klass prester,

ster, som icke aflagt profven på såsom nödig ansedd bildning, som det kan verka till fördel för deras eget nit och intresse i och för sitt embete.

Mot motioner af mer eller mindre likartad syftning med den, jag härmed har äran framställa, har först och främst den invändning blifvit upprepad, att man genom försvårande af kompetensfordringarne för prestkandidaten skulle löpa fara att ännu mer öka den redan befintliga och betänkliga prestbristen. Här är ej stället att ingå i någon undersökning om orsakerna till denna prestbrist. Tvägghanda må dock med anledning af den anförda anmärkningen erinras. Dels, att låga fordringar på bildning vid universitetet för en viss embetsmannabana, om de äro sådana, att de bringa studierna och profven för desamma i ringaktning hos de studerande, hvarifrån vägen ej är lång till ringaktning för sjelfva den ifrågasvarande embetsbanan och dem som deråt egna sig — att, säger jag, *sådana* fordringar icke äro medlet att locka många till väljande af samma bana. De ringa fordringarne på prestens bildning hafva icke ökat prestkandidaternes antal, oaktadt ingen klass af studiosi hafva ett proportionerligt större antal stipendier åt sig anslagna, liksom de strängare fordringarne i profven för kompetens till andra embeten icke minskat aspiranternes antal till dessa. Vidare må erinras, att det förslag till ändringar i gällande examensfordringar för blifvande prester, för hvilka motiver redan af mig blifvit framställda, endast under den förutsättning innebär någon betydligare stegring af kunskapsprofven, att fordringarne vid pastoralexamen samt dermed det prof denna sjelf skulle anses innebära, endast vore skenbara. Något sådant tyckes åter åtminstone sistlidne riksdags Sammansatta Lag- och Ekonomi-Utskott ej vilja erkänna, då det fastmer i anpla ordalag prisar pastoralexamen i egenskap af prof på förkofran i insigter. Men en förbättring i insigter och bildning kan nås ej blott genom ökade examensfordringar utan ock genom ett riktigt och ändamålsenligt bestämmande af ordningen och sammanhanget, hvari insigten och bildningen inhemtas. Den *andra* hufvudsakliga anmärkning, som blifvit rigtad mot min sistlidne riksdag i hufvudsakligen enahanda syftning som nu framställda motion, var den, att om hittills lärdomsmeriter vid presterlig befordran uppmättes efter betyg i pastoralexamen, men hädanefter vid Universitetet aflagda lärdomsprof skulle få samma betydelse i afseende på nämnda meriter, enhet i jmförelsegrunden mellan särskilde sökande skulle gå förlorad. Men det är ej svårt att finna, att anförda argument bevisar *för mycket*. Knappast någon viktigare förändring torde kunna vidtagas, som ej i någon mån upphäfver continuiteten mellan det föregående och efterföljande. Att sådant alltid innebär en svårighet, kan visserligen ej nekas. Men skulle den få anses såsom tillräckligt skäl att icke företaga förändringen följer, att *aldrig någon* sådan borde ske; och speciellt i närvarande fall skulle redan hvarje ombyte af examinator böra anses göra vederbörande redlöse vid jmförelsen mellan flere sökandes meriter. Att slutligen Kyr-

komöte kommer att sammanträda och *kan* upptaga närvarande fråga, synes ej vara tillräcklig grund till att Riksdagen bör lemna den åsido eller visa den till en, af Riksdagen oberoende *möjlighet*, såvida den föreslagna förändringen rör en viktig angelägenhet och i öfrigt befinnes hafva skäl för sig.

Fullt riktig och ändamålsenlig i förevarande fall vore utan tvifvel endast en sådan anordning, enligt hvilken hvarje theologie studiosus, innan han till prest vigdes, vid universitetet aflagt först den theologico-philosophiska examen samt der- efter theologie-kandidat-examen, — med samma fordringar, som nu för denna finnas, eller möjligen något modifierade, — hvarmed all fråga om vidare examensprof af sig sjelf skulle försvinna och endast ett rent praktiskt förhör inför vederbörande domkapitel återstå. Men då sådana examensfordringar endast under förändrade utsigter i afseende på prestens framtida befordran och bergning torde kunna ega utsigt till att godkännas och sålunda blifva en framtidsfråga, inskränker jag mig nu till att föreslå hvad som under nu gifna förhållanden kan och bör göras. Jag hemställer alltså vördsamligen,

det Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte göra hemställen om stadgande af, att theologico-philosophisk examen vid Universitetet för alla dem, som vilja egna sig åt prestembetet, må blifva obligatorisk; att sådan aflagd examen må medföra rätt till beräkning af två presterliga tjänstår; att den, som vid Universitetet aflagt meranämunda och derjemte dimissions-examen, må varda befriad från skyldigheten att för ordination till prest och befordran på den presterliga banan undergå vidare examensprof än en på *en* gång inför Biskop och Domkapitel inom det stift, der han såsom prest skall tjänstgöra, före hans vining till det heliga embetet med honom i rent praktiskt syfte anställd allmän och med *ett* betyg vitsordad pröfning af hans ståndpunkt, bildning och förmåga i och för utöfvandet af prestkallet; samt, att vid ansökning till pastorat, hans *lärdoms*-meriter må beräknas och uppmätas efter hans vid Universitetet aflagda examina, på samma sätt, som nu sker efter pastoralexamen och med betraktande och bedömande dervid af de i de förstnämnda examina erhållna vitsord för lärdom och kunskaper såsom equivalenta med dem, som gifvas i den sistnämnda.

Och anhåller jag vördsamligen om grundlagsenlig behandling af denna min motion.

Sigurd Ribbing.